**Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisen arvonannon osoituksista annetun lain muuttamisesta**

## ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että julkisen arvonannon osoituksista annettuun lakiin lisätään säännökset arvonimiasioita käsittelevien viranomaisten oikeudesta käsitellä ja saada muilta viranomaisilta arvonimiasioiden käsittelyä varten tarvittavia tietoja.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 1.2.2021.

———————

**SISÄLLYS**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ....1
PERUSTELUT....3
1 Asian tausta ja valmistelu....3
2 Nykytila ja sen arviointi....3
3 Tavoitteet....5
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset....5
4.1 Keskeiset ehdotukset....5
4.2 Pääasialliset vaikutukset....11
5 Lausuntopalaute....12
6 Lakia alemman asteinen sääntely....12
7 Voimaantulo....12
8 Toimeenpano ja seuranta....12
9 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys....12
LAKIEHDOTUS....15
Laki julkisen arvonannon osoituksista annetun lain muuttamisesta....15

## PERUSTELUT

### 1 Asian tausta ja valmistelu

Esitysehdotus on valmisteltu virkatyönä valtioneuvoston kansliassa. Hallituksen esitysluonnoksesta pyydettiin lausunto oikeusministeriöltä, sisäministeriöltä, tasavallan presidentin kanslialta, tietosuojavaltuutetulta, Oikeuskanslerinvirastolta, Oikeusrekisterikeskukselta, Poliisihallitukselta sekä Suomen Valkoisen Ruusun ja Suomen Leijonan ritarikunnilta. Lausuntopyyntö julkaistiin Lausuntopalvelu.fi – sivustolla 11.2.2020.

### 2 Nykytila ja sen arviointi

*Laki julkisen arvonannon osoituksista ja sen nojalla annettu tasavallan presidentin asetus arvonimistä*

Laki julkisen arvonannon osoituksista (1215/1999) on tullut voimaan 1.3.2000. Laissa säädetään arvonimistä ja muista arvonannon osoituksista. Laki sisältää pääasiassa valtuutussäännöksiä, joiden nojalla arvonimiä ja muita arvonannon osoituksia koskevia säännöksiä voidaan antaa tasavallan presidentin asetuksella. Lakia ei ole muutettu sen voimassaoloaikana.

Julkisen arvonannon osoituksista annetun lain 2 §:n 1 momentin mukaan tasavallan presidentin asetuksella voidaan säätää arvonimistä samoin kuin tasavallan presidentin, valtioneuvoston tai valtion muun viranomaisen päätöksellä myönnettävistä muista julkisen arvonannon osoituksista, kuten kunniamerkeistä ja ansiomerkeistä, sekä niiden myöntämisen ja peruuttamisen edellytyksistä.

Julkisen arvonannon osoituksista annetun lain nojalla on annettu tasavallan presidentin asetus arvonimistä (381/2000, jäljempänä *arvonimiasetus*). Asetuksessa säädetään valtioneuvoston kansliassa valmisteltavista arvonimiasioista, joissa päätöksen tekee tasavallan presidentti ilman valtioneuvoston ratkaisuehdotusta.

Arvonimiasetuksen 3 §:n 1 momentin mukaan arvonimen saajan tulee olla erityisen ansioitunut, hyvämaineinen ja nuhteeton ja soveltua esitetyn arvonimen saajaksi. Näitä arvonimen myöntämisen yleisiä edellytyksiä arvioidaan kokonaisuutena ottaen huomioon arvonimihakemuksessa esitetyt seikat, saadut selvitykset sekä muut tiedossa olevat seikat.

Arvonimiasetuksen 5 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvoston kanslia voi pyytää arvonimiesityksestä lausunnon poliisilta, Verohallinnolta, Oikeusrekisterikeskukselta sekä muilta tarpeellisiksi katsomiltaan tahoilta.

Arvonimiasetusta on muutettu asetuksella 478/2020, joka tuli voimaan 1.7.2020. Muutoksen yhteydessä asetuksen 3 §:n 1 momentista poistettiin viittaus siihen, että nuhteettomuuden selvittämiseksi pyydetään rikosrekisterilain (770/1993) 4 a §:n 2 kohdassa tarkoitetut henkilöä koskevat tiedot. Säännöksen tarkoituksena on ollut mahdollistaa nuhteettomuuden ja hyvämaineisuuden arvioinnin tueksi tietojen saantia mahdollisesta vapausrangaistuksesta tai sakkorangaistuksesta, joiden on katsottu voivan vaikuttaa arvonimen myöntämiseen. Henkilötietojen käsittelystä ja tietojen saannista arvonimiasioiden käsittelyä varten ehdotetaan nyt säädettävän lain tasolla.

*Arvonimien myöntäminen ja sitä edeltävä harkinta käytännössä*

Arvonimeä pidetään julkisena arvonannon osoituksena kansalaiselle hänen yhteiskunnan hyväksi tekemästään työstä. Arvonimen saajan tulee olla ammatillisesti ja yhteiskunnallisesti erityisen ansioitunut ja häneltä edellytetään nuhteettomuutta ja yleistä hyvämaineisuutta. Arvonimen myöntämisen taustalla on ajatus, että tietylle henkilölle annetaan oikeus käyttää sellaista arvonimeä, jollaista hänellä muutoin ei ole. Arvonimeen ei liity oikeuksia tai velvollisuuksia, joita liittyy esimerkiksi vastaavaan virka-arvoon.

Arvonimi-instituution arvokkuuden, arvostuksen ja aseman turvaamiseksi on pidetty välttämättömänä, että ennen arvonimen myöntämistä voidaan riittävällä tavalla selvittää henkilön soveltuvuus arvonimen saajaksi. Myös arvonimi-instituution yleisen hyväksyttävyyden näkökulmasta voidaan edellyttää sitä, että arvonimen saajan hyvämaineisuutta ja nuhteettomuutta voidaan osoittaa selvitetyn riittävän laajasti ja tarkasti ennen arvonimen myöntämistä. Arvonimen saamiseen ei ole yksittäisellä henkilöllä ehdotonta oikeutta, ja sen myöntäminen perustuu tasavallan presidentin harkintaan.

Arvonimiasetuksen mukaan valtioneuvoston kanslia voi pyytää arvonimiesityksestä lausunnon poliisilta, Verohallinnolta, Oikeusrekisterikeskukselta sekä muilta tarpeellisiksi katsomiltaan tahoilta.

Sääntely jättää avoimeksi lausuntojen sisällön. Nykytilanteessa poliisin antaessa valtioneuvoston kanslialle lausunnon, jossa se arvioi henkilön hyvämaineisuutta ja nuhteettomuutta, sillä ei ole velvollisuutta liittää lausuntoonsa rekisteritietoja. Käytännössä poliisi on kuitenkin useimmiten käynyt läpi lausuntoa antaessaan käytössä olevat rekisterit ja lausunto perustuu siten käytännössä näistä rekisteristä ilmeneviin tietoihin. Koska käytännössä poliisin lausunto on perustunut myös muihin rekistereihin kuin rikosrekisteriin, hyvämaineisuuden ja nuhteettomuuden arviointi arvonimilautakunnassa ei aina ole perustunut yksinomaan rikosrekisteritietoihin, joihin asetuksessa aiemmin viitattiin.

Sääntelyn avoimuudesta johtuen poliisilaitosten käytännöt suhtautumisessa valtioneuvoston kanslian pyyntöön saada tietoja arvonimen saajaksi ehdotetusta henkilöstä ovat kuitenkin olleet vaihtelevia, mikä saattaa heikentää arvonimiasioiden yhdenvertaista kohtelua.

Sekä laki julkisen arvonannon osoituksista että arvonimiasetus tulivat voimaan vuonna 2000. Niiden henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely tulisi saattaa ajantasaiseksi. Lisäksi käytännössä on tarpeellista säätää lain tasolla ja nykyistä tarkemmin siitä, mitä tietoja voidaan saada ja käsitellä henkilön hyvämaineisuuden ja nuhteettomuuden arvioimiseksi. Voimassa oleva sääntely ei mahdollista yksityiskohtaisemman tiedon luovuttamista viranomaisen rekistereistä. Tästä syystä ehdotetaan, että tietojensaantioikeutta arvonimiasioissa tarkennetaan ja asetuksesta jo kumottu sääntely siirretään aikaisempaa täsmällisempänä lain tasolle.

*Tietosuojaa koskeva sääntely*

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (myöhemmin yleinen tietosuoja-asetus) on sovellettu jäsenvaltioissa 25 päivästä toukokuuta 2018 alkaen. Yleistä tietosuoja-asetusta sovelletaan lähtökohtaisesti kaikkeen henkilötietojen käsittelyyn. Asetus on kaikilta osiltaan velvoittava ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa säädetään henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteesta. Sen 1 kohdan c ja e alakohdan nojalla henkilötietojen käsittely on mahdollista rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi tai yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Julkisen sektorin henkilötietojen käsittelyn tulee lähtökohtaisesti perustua näihin käsittelyn oikeusperusteisiin.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa säädetään rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvien henkilötietojen käsittelystä. Rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyviä henkilötietoja voidaan käsitellä vain viranomaisen valvonnassa tai silloin, kun se sallitaan unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa säädetään asianmukaisista suojatoimista rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi. Kattavaa rikosrekisteriä pidetään vain julkisen viranomaisen valvonnassa.

Kansallisesti yleistä tietosuoja-asetusta on täsmennetty tietosuojalailla (1050/2018).

Arvonimiasian käsittelyn yhteydessä henkilöltä, jolle arvonimeä on esitetty, pyydetään nykytilassa suostumus häntä koskevien lausuntojen pyytämiseen viranomaisilta. Arvonimiasetuksen 5 §:ään on lisätty säännös siitä, että siltä, jolle arvonimeä esitetään, on pyydettävä suostumus häntä koskevien salassa pidettävien tietojen pyytämiseen. Suostumuksen tarkoituksena on, että se, jolle arvonimeä esitetään, saa tiedon siitä, että hänelle on haettu arvonimeä, mutta myös tiedon siitä, että asian käsittelyn edetessä nuhteettomuutta koskevia tietoja selvitetään. Henkilöllä on mahdollisuus olla antamatta suostumustaan asian käsittelyn etenemiseen ja tietojen selvittämiseen. Suostumuksella ei kuitenkaan ole vaikutusta siihen, mitä tietoja henkilöstä voidaan selvittää, eli suostumusmenettelyllä ei voida rajoittaa pyydettävien tietojen sisältöä. Henkilöltä pyydettävä suostumus toimii näin ollen ennen kaikkea menettelynä, jolla varmistetaan se, että henkilö on tietoinen hänen henkilötietojensa käsittelystä arvonimiasian käsittelyn yhteydessä.

Nyt ehdotetaan yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämällä tavalla lakiin lisättäväksi säännökset viranomaisten oikeudesta käsitellä henkilötietoja.

## 3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on varmistaa, että arvionimiasioita valmistelevilla ja käsittelevillä tahoilla sekä arvonimen myöntämisestä päättävällä taholla on päätöksenteon tueksi käytössään riittävät tiedot henkilöistä, joille arvonimeä esitetään. Arvonimiasetuksessa arvonimen myöntämisen edellytykseksi säädetyn nuhteettomuuden ja hyvämaineisuuden selvittämiseksi on välttämätöntä käsitellä henkilön rikosoikeudelliseen vastuuseen ja moitteettomaan käyttäytymiseen liittyviä tietoja. Esityksen tavoitteena on, että arvonnimen saajaksi ehdotetusta voidaan selvittää tiedot hänen mahdollisesta syyllistymisestään rikoksiin tai rikkomuksiin taikka häneen kohdistuvasta rikosepäilystä. Sekä lainsäädännön tarkkuudelle asetettavat vaatimukset että myös oikeushallinnon tietojärjestelmät ovat kehittyneet julkisista arvonannon osoituksista annetun lain ja arvonimiasetuksen säätämisen aikaisesta. Julkisia arvonannon osoituksia koskeva sääntely saatetaan näiltä osin vastaamaan nykyajan vaatimuksia.

## 4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

### 4.1 Keskeiset ehdotukset

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 a §, jossa säädetään niistä tiedoista, joita arvonimiasioita käsittelevien viranomaisten on oikeus henkilön nuhteettomuuden arvioimiseksi käsitellä ja saada riippumatta tietojen salassa pidettävyydestä.

Ehdotetun säännöksen mukaan arvonimiasioiden käsittelyä varten valtioneuvoston kanslialla ja tasavallan presidentin kanslialla on oikeus saada ja käsitellä salassapitosäännösten estämättä arvonimen saajaksi ehdotettua henkilöä koskevia sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002) tarkoitettuun sakkorekisteriin merkittyjä tietoja henkilölle määrätyistä sakoista, rikesakoista ja tieliikennelain (729/2018) nojalla määrätyistä liikennevirhemaksuista, rikosrekisterilain (770/1993) 5 §:ssä tarkoitettuun rikosrekisterin otteeseen sisältyviä tietoja sekä tietoja esitutkintalaissa (805/2011) tarkoitetusta henkilöön kohdistuvasta rikosepäilystä silloin, kun henkilöllä itsellään on esitutkintalain mukaan oikeus saada tieto rikosepäilystä.

Säännöksessä määritellään tietojen käsittelyn yksinomaiseksi tarkoitukseksi henkilön nuhteettomuuden arvioiminen. Käsiteltävät tiedot on lainkohdan perusteella tarkoin rajattu sakkorekisteri- ja rikosrekisteriotteelta ilmeneviin tietoihin sekä mahdolliseen rikosepäilyyn. Säännöksen mukaan valtioneuvoston kanslia toimii käsiteltävien tietojen osalta rekisterinpitäjänä ja tasavallan presidentin kanslia henkilötietojen käsittelijänä.

*Sakkorekisteriä koskevat tiedot*

Sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 1 luvun 1 §:n mukaan laissa säädetyssä järjestyksessä pannaan täytäntöön päiväsakoin vahvistettu sakko sekä uhkasakko, yhteisösakko, rikesakko ja kurinpitosakko. Lain 5 luvussa säädetään sakkorekisteristä. Lain 46 §:n mukaan Oikeusrekisterikeskus ylläpitää sakkorekisteriä. Sakkorekisteri sisältää 47 §:n mukaan seuraamuksen kohteena olevan henkilön tunniste- ja yhteystietojen lisäksi muun muassa seuraamuksen laatua ja määrää, suoritettuja täytäntöönpanotoimia ja niiden aikaa sekä kertynyttä rahamäärää koskevat tiedot. Sakkorekisterin sisältämät rikokseen ja rikosoikeudelliseen seuraamukseen liittyvä tiedot on pidettävä salassa lain 50 §:ssä säädetyllä tavalla.

Sakkorekisteritietojen luovuttamisesta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetun lain 50 §:ssä, jonka 2 momentin mukaan Oikeusrekisterikeskus saa salassapitovelvollisuuden estämättä pyynnöstä luovuttaa tietoja niille, joiden oikeudesta mainittujen tietojen saamiseen säädetään erikseen lailla. Sakkorekisterin tietojen luovuttaminen vaatii siten nimenomaisen luovutussäännöksen ja säännöksestä on riittävän selvästi käytävä ilmi oikeus saada tietoja nimenomaan sakkorekisteristä. Säännöksessä on yksilöitävä tietoihin oikeutettu taho, luovutettavat tiedot ja tietojen käyttötarkoitus. Tietoja ei saa luovuttaa enää sen jälkeen, kun kolme vuotta on kulunut lainvoimaisen tuomion tai muun lopullisen viranomaisratkaisun julistamisesta tai antamisesta. Tiedot luovutetaan sakkorekisterin otteella.

Uusi tieliikennelaki (729/2018) on tullut voimaan 1.6.2020. Lain voimaantulon myötä osa aiemmin sakkorangaistuksen alaan kuuluvista liikennerikkomuksista siirrettiin hallinnollisen seuraamusmaksun, liikennevirhemaksun, alaan kuuluviksi. Lain 6 luvussa säädetään liikennerikkomuksista ja niiden seuraamuksesta liikennevirhemaksusta. Liikennevirhemaksuja voidaan määrätä esimerkiksi ajoneuvon kuljettajille nopeusrajoitusten rikkomisesta, jalankulkijoille tai pyöräilijöille liikennesääntöjen noudattamista koskevien säännösten rikkomisesta tai vaikkapa moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajalle henkilökuljetusta koskevien säännösten rikkomisesta.

Myös vesiliikenteen rangaistusjärjestelmä on uudistettu 1.6.2020 voimaan tulleella vesiliikennelailla (782/2019). Nykyisin käytössä olevan rikosoikeudellisen rangaistusjärjestelmän rinnalle on tullut vesiliikenteen liikennevirhemaksujärjestelmä. Kuten tieliikennelain rikkomusten myös vesiliikennerikkomusten seuraamuksena käytetään jatkossa liikennevirhemaksua hallinnollisten vesiliikennerikkomusten seuraamuksena, kun taas sakko säilyy vakavampien ja moi-

tittavampien tekojen rangaistuksena. Uuden vesiliikennelain tullessa voimaan erilaisia vesikulkuneuvon päällikön yleisiä rikkomuksia, vesiliikenteen nopeusrajoitusten rikkomisia ja rekisteröintirikkomuksia käsitellään kiinteämääräisillä liikennevirhemaksuilla.

Liikennevirhemaksu ei ole sakko, vaan hallinnollinen sanktio. Liikennevirhemaksu ja sakko ovat kuitenkin luonteeltaan samanlaisia, kumpikin on lainvastaisesta menettelystä määrättävä seuraamus. Liikennevirhemaksut sekä sakot ja muut rikosoikeudelliset rangaistukset muodostavat eheän kokonaisuuden, jossa liikennevirhemaksun ja sakon soveltamisalojen väliin ei jää sanktioimatonta menettelyä. Liikennevirhemaksu voidaan tällä hetkellä lisäksi määrätä seuraamukseksi ajoneuvolaissa (1090/2002), ajokorttilaissa (386/2011) ja liikenteen palveluista annetussa laissa (320/2017) säädetyistä hallinnollisista rikkomuksista.

Liikennevirhemaksujen täytäntöönpanossa on tarkoitus noudattaa sakon täytäntöönpanosta annetun lain säännöksiä. Hallituksen esitys 17/2020 vp. on tällä hetkellä eduskunnan käsittelyssä ja siihen sisältyy ehdotus sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta niin, että lakia sovellettaisiin myös tieliikennelain mukaisten liikennevirhemaksujen täytäntöönpanoon. Lain voimaantulon jälkeen tallennetaan sakkorekisteriin myös tiedot henkilölle määrätyistä liikennevirhemaksuista, joita voitaisiin näin ollen tämän esityksen mukaisesti luovuttaa arvonimiasioiden käsittelyä varten.

Arvonimiasioita käsittelevien viranomaisten tiedonsaantioikeus kohdistuisi sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa tarkoitettuun sakkorekisteriin merkittyihin tietoihin henkilölle määrätyistä sakoista ja liikennevirhemaksuista. Näitä tietoja olisivat näin ollen sakontäytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaiset sakot sekä tiedot liikennevirhemaksuista. Tiedot luovutettaisiin sakkorekisteriotteella. Tiedonsaantioikeuden tarkoituksena on se, että arvonimen myöntämisen perusteeksi henkilöstä saadaan kokonaisvaltaisesti ja kattavasti tietoa hänen nuhteettoman käyttäytymisensä arvioimiseksi. Tämän tiedonsaannin on tarkoituksenmukaista koskea kaikkia sakkorekisteristä saatavissa olevia tietoja henkilölle määrätyistä sakko-, rikesakko- ja liikennevirhemaksuista.

Vaikka liikennevirhemaksut ovat hallinnollisia seuraamuksia eivätkä rikosoikeudellisia seuraamuksia, voi niillä olla merkitystä siinä kokonaisarviossa, jonka nojalla henkilön nuhteettomuutta arvonimen myöntämisen osalta arvioidaan. Esimerkiksi myönnettävällä arvonimellä voi tässä suhteessa olla merkitystä, jolloin esimerkiksi liikenneneuvoksen tai poliisineuvoksen arvonimen saamisen edellytyksiä voidaan arvioida jossain määrin eri tavalla kuin esimerkiksi käsityöneuvoksen. Harkinta perustuu kuitenkin aina kokonaisarviointiin.

Sakkorekisteristä luovutettavat, rikokseen ja rikosoikeudelliseen seuraamukseen liittyvät tiedot on pidettävä salassa, mikä arvonimiasioita käsittelevien viranomaisten tulee ottaa huomioon saamiensa tietojen käsittelyssä.

*Rikosrekisteriä koskevat tiedot*

Rikosrekisterilaissa (770/1993) säädetään Oikeusrekisterikeskuksen ylläpitämästä rikosrekisteristä. Lain 1 §:n mukaan rikosrekisteriin kerätään, talletetaan ja siitä luovutetaan tietoja, jotka tarvitaan rikosoikeudellisten seuraamusten määräämistä ja täytäntöönpanoa varten. Rikosrekisterin tietoja voidaan luovuttaa käytettäväksi myös henkilön luotettavuuden ja henkilökohtaisen soveltuvuuden selvittämisessä ja arvioinnissa.

Lain 2 §:n mukaan tuomioistuinten ilmoitusten perusteella rikosrekisteriin merkitään tiedot ratkaisuista, joilla henkilö on Suomessa tuomittu ehdottomaan vankeuteen, yhdistelmärangaistuk-

seen, valvontarangaistukseen, yhdyskuntapalveluun, ehdolliseen vankeuteen, ehdollisen vankeuden ohessa tuomittuun sakkoon, yhdyskuntapalveluun tai valvontaan, nuorisorangaistukseen, nuorisorangaistuksen sijasta sakkoon, viraltapanoon tai jätetty rikoslain (39/1889) 3 luvun 4 §:n 1 tai 2 momentin nojalla rangaistukseen tuomitsematta. Lisäksi rikosrekisteriin merkitään tiedot tuomioistuinratkaisuista, joilla Suomen kansalainen ja Suomessa pysyvästi asuva ulkomaalainen on ulkomailla tuomittu edellä mainittua seuraamusta vastaavaan seuraamukseen.

Rikosrekisterilain 10 §:n mukaan rikosrekisteristä poistetaan tieto ehdollisesta vankeudesta, ehdollisen vankeuden ohessa tuomitusta sakosta, yhdyskuntapalvelusta tai valvonnasta, nuorisorangaistuksesta, nuorisorangaistuksen sijasta tuomitusta sakosta, viraltapanosta ja yhteisösakosta viiden vuoden kuluttua. Tieto ehdottomasta, enintään kahden vuoden vankeusrangaistuksesta, valvontarangaistuksesta ja yhdyskuntapalvelusta poistetaan kymmenen vuoden kuluttua. Tieto ehdottomasta, yli kahden ja enintään viiden vuoden vankeusrangaistuksesta sekä rikoslain 3 luvun 4 §:n 1 ja 2 momentin nojalla rangaistukseen tuomitsematta jättämisestä kahdenkymmenen vuoden kuluttua. Poistaminen tehdään edellä mainitun määräajan kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä.

Rikosrekisterilain 4 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan rikosrekisteristä luovutetaan henkilöä koskevat tiedot Suomen viranomaiselle asiassa, joka koskee viranomaisen lupaa tai hyväksyntää, jonka edellytyksenä on henkilön luotettavuus. Tietojen luovuttaminen on mahdollista kyseisen lainkohdan perusteella, kun luotettavuusvaatimus on kirjattu lakiin tai sitä alempiasteiseen säännökseen (HE 8/1999 vp). Luotettavuuden vaatimus voidaan ilmaista laissa tai muussa säännöksessä myös käyttämällä muuta vastaavantyyppistä ilmausta kuten sopiva, hyvämaineinen tai nuhteeton. Tiedot luovutetaan rikosrekisteriotteella. Viranomaisen on annettava henkilölle tieto siitä, että häntä koskevat tiedot voidaan pyytää rikosrekisteristä 1 momentissa tarkoitetun asian käsittelyä varten. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos henkilön voidaan olettaa muutenkin tietävän tiedon hankkimisesta.

Arvonimiasetuksessa on säädetty siitä, että arvonimen saajan tulee olla hyvämaineinen ja nuhteeton. Säännös on rikosrekisterilain näkökulmasta riittävä siihen, että sen nojalla voidaan katsoa edellä mainittujen edellytysten henkilön luotettavuudesta säätämisen osalta täyttyvän. Lainsäädännön selkeyden ja yksiselitteisyyden vuoksi on kuitenkin perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla (PeVL 14/2018 vp., s. 6) tarkoituksenmukaista säätää arvonimiasioita käsittelevien viranomaisten oikeudesta käsitellä rikosrekisterilaissa säädettyjä arkaluonteisia tietoja saman tasoisesti ja yhdenmukaisesti sakkorekisteritietojen ja rikosepäilytietojen kanssa. Tästä syystä ehdotettuun uuteen 3 a §:ään ehdotetaan sääntelyä myös rikosrekisteriotteen osalta. Rikosrekisteritietojen luovuttamiseen Oikeusrekisterin pitämästä rikosrekisteristä sovelletaan edellä mainittua rikosrekisterilain 4 a §:n 1 momenttia sekä 5 §:n 1 momenttia, jonka mukaan tiedot luovutetaan rikosrekisterinotteella. Rikosrekisterilaissa edellytetty henkilön informoimisvelvollisuus täytetään arvonimiasioiden osalta sillä, että henkilöltä, jolle arvonimeä haetaan, pyydetään arvonimiasetuksen tarkoittamalla tavalla suostumusta rekisteritietojen pyytämiseen.

Rikosrekisterin sisältämät rikokseen ja rikosoikeudelliseen seuraamukseen liittyvät tiedot on pidettävä salassa, mikä arvonimiasioita käsittelevien viranomaisten tulee ottaa huomioon saamiensa tietojen käsittelyssä.

*Rikosepäilyä koskevat tiedot*

Esitutkintalaissa (805/2011) säädetään rikoksen esitutkinnan suorittamisesta. Lain mukaan esitutkinnan toimittaa muu poliisi kuin suojelupoliisi. Esitutkintaviranomaisia ovat lisäksi rajavartio-, tulli- ja sotilasviranomaiset. Esitutkintalain 1 luvun 2 §:n mukaan esitutkinnassa selvitetään asian laadun edellyttämällä tavalla epäilty rikos, sen teko-olosuhteet, sillä aiheutettu vahinko ja

siitä saatu hyöty, asianosaiset sekä muut syyteharkintaa ja rikoksen johdosta määrättävää seuraamusta varten tarvittavat seikat.

Arvonimiasioita käsittelevillä viranomaisilla olisi tiedonsaantioikeus siitä, kohdistuuko arvonimen saajaksi ehdotettuun henkilöön esitutkintalaissa tarkoitettu rikosepäily. Esitutkintaviranomaisen tulisi luovuttaa tieto rikosepäilystä arvonimiasian käsittelyä varten sellaisessa tapauksessa, jossa asianosaiselle itselleen voidaan esitutkintalain 15 §:n tarkoittamalla tavalla ilmoittaa tieto häneen kohdistuvasta rikosepäilystä. Esitutkintaviranomaisen tulisi esitutkinnan vaihe huomioon ottaen luovuttaa tieto siitä, millaisesta teosta henkilöä epäillään joko rikosnimikkeen tai rikoksen laatua kuvaavan tiedon avulla.

Poliisin suorittamasta henkilötietojen käsittelystä säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (616/2019). Lain 22 §:n 3 ja 4 momenttien mukaan poliisi saa perustellusta syystä luovuttaa salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona viranomaiselle henkilötietoja, jotka ovat välttämättömiä viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Ennen henkilötietojen luovuttamista niiden vastaanottajan on esitettävä rekisterinpitäjälle luotettava selvitys henkilötietojen asianmukaisesta suojaamisesta. Poliisilain (872/2011) 7 luvun 2 §:n mukaan poliisin henkilöstöön kuuluvan virkamiehen vaitiolovelvollisuus ei estä tiedon antamista viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jolla säädetyn tehtävänsä vuoksi on tarve saada tieto muuten salassa pidettävästä seikasta taikka henkilön luotettavuudesta tai sopivuudesta tehtävään. Tietojen luovuttamisesta turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivän tai siinä olevan henkilön luotettavuuden varmistamiseksi säädetään erikseen laissa.

Arvonimiasioiden käsittelyä varten on tarpeellista säätää selventävästi tiedonsaantioikeudesta rikosepäilyn osalta. Poliisi tai muu esitutkintaa suorittava viranomainen voisi luovuttaa tiedon rikosepäilystä arvonimiasioita käsittelevälle viranomaiselle pyynnöstä. Asiaa käsittelevän viranomaisen velvollisuutena olisi varmistaa tietojen asianmukainen suojaaminen ja esittää tästä luotettava selvitys tietopyynnön yhteydessä. Rikosepäilyä koskeva tieto on pidettävä salassa, mikä arvonimiasioita käsittelevien viranomaisten tulee ottaa huomioon tietojen käsittelyssä.

On myös huomioitava, että arvonimen myöntäminen on aina kokonaisharkintaan perustuva ratkaisu, eikä se näin ollen perustu yksittäisiin viranomaisten antamiin lausuntoihin tai yksittäisiin rekisteritietoihin. Myöskään esitutkintalain mukaista rikosepäilyä ei syyttömyysolettaman näkökulmasta tule näin ollen pitää yksinomaan ratkaisevana tekijänä arvonimen myöntämistä koskevassa harkinnassa, mutta se voidaan ottaa huomioon ja arvonimen myöntämistä tai arvonimiasian käsittelyä on mahdollista esimerkiksi lykätä tällä perusteella.

*Henkilötietojen käsittely, käsittelyn oikeusperuste ja oikeasuhtaisuus*

Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti nyt säädetään arvonimiasioita käsittelevien viranomaisten oikeudesta käsitellä henkilötietoja henkilön nuhteettomuuden selvittämiseksi. Käsittely perustuu yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaiseen viranomaisen lakisääteiseen velvoitteeseen. Julkisen arvonannon osoituksista annetun lain 2 §:n mukaan presidentti päättää yksittäistä arvonimeä tai muuta julkisen arvonannon osoitusta koskevasta asiasta, jollei päätöksen tekoa ole säädetty muun viranomaisen tehtäväksi. Presidentti tekee päätöksen valtioneuvostossa ilman valtioneuvoston ratkaisuehdotusta. Menettelystä ja arvonimiasioiden valmistelusta on säädetty tarkemmin arvonimiasetuksessa. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus on yksinomaan varmistaa arvonimen myöntämisen harkinnassa riittävien, ajantasaisten ja nuhteettomuuden selvittämisen kannalta asiallisesti oikeiden tietojen saaminen päätöksenteon pohjaksi.

Nyt käsiteltäväksi ehdotettuja henkilötietoja käytetään ainoastaan arvonimiasioiden käsittelyssä ja vain niiden henkilöiden osalta, joille arvonimeä esitetään. Tietoja ei luovuteta muihin tarkoituksiin. Nyt ehdotetusti tietosisältöön kuuluisivat rekistereistä saatavat sakko-, rikesakko-, liikennevirhemaksu- ja rikosmerkinnät sekä tieto käynnissä olevasta esitutkinnasta. Käsiteltävät tiedot ovat tarkkarajaisesti laissa säädettyjä. Henkilön nuhteettomuuden arvoimiseksi nämä tiedot ovat välttämättömiä ja muodostavat alarajan arvonimiasioiden moitteettomuusarvioinnille. Tekoja, joita voidaan moitittavuudeltaan pitää vähäisempinä kuin nyt kuvattuja rikkomuksia, ei näin ollen lähtökohtaisesti käsitellä arvonimiasian myöntämisen yhteydessä.

Tietosuojalain 7 §:n mukaan tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa tarkoitettuihin rikostuomioihin ja rikkomuksiin tai niihin liittyviin turvaamistoimiin liittyviä henkilötietoja saa käsitellä, jos tietoja käsitellään 6 §:n 1 momentin 1, 2 tai 7 kohdassa säädetyssä tarkoituksessa. Nyt ehdotetusti arvonimiasioita käsitteleville viranomaisille säädetään käsittelyoikeus rikoksia ja rikkeitä koskeviin tietoihin niiltä osin, kun nämä ovat saatavilla kansallista rikosrekisteriä pitävältä viranomaiselta.

Arvonimien myöntäminen edustaa sekä henkilölle itselleen että suurelle yleisölle osoitusta merkittävästä julkisesta arvostuksesta, jonka tasavallan presidentti myöntää. Menettelyn arvonimen myöntämisessä tulee olla tasoltaan, laadultaan ja varmuudeltaan sellaista, että yleisesti voidaan luottaa harkinnan perustuvan myöntöhetkellä asiallisiin ja kattaviin perusteisiin henkilön sopivuudesta arvonimen saajaksi. Nyt käsiteltäviksi ehdotettuja tietoja voidaan pitää luonteeltaan sellaisina, joita perusteltu päätöksenteko vähintään edellyttää. Henkilöllä ei ole ehdotonta oikeutta arvonimen saamiseen, ei edes tapauksessa, jossa henkilöstä saatava selvitys osoittaisi sinällään nuhteettomuutta. Kun päätöksenteko tosiasiassa perustuu henkilöstä saataviin kattaviin tietoihin, voidaan kuitenkin arvonimen saajiksi ehdotettujen oikeusturvan todeta parantuvan. Käsiteltävät tiedot ovat oikeasuhtaisia käsittelyn tarkoitukseen nähden ja ottaen huomioon arvonimien asema yhteiskunnassa arvostuksen osoittajana, tietojen käsittely on välttämätöntä yleisen edun mukaisen tavoitteen toteuttamiseksi.

*Menettely tietojen luovuttamisessa ja käsittelyssä*

Tietojen luovuttamisen menettelyyn sovellettaisiin lähtökohtaisesti arvonimiasetuksen säännöksiä lausunnon pyytämisestä muilta viranomaisilta. Näin ollen laissa säädettyjä tietoja pyydettäisiin ja saataisiin lähtökohtaisesti niiltä viranomaisilta, joilta asetuksen mukaisesti arvonimiasioissa pyydetään lausuntoa. Tietoja rikosrekisterin ja sakkorekisterin tiedoista pyydetään suoraan rekisterien ylläpitäjältä, Oikeusrekisterikeskukselta, joka luovuttaa tiedot sakon täytäntöönpanosta annettua lakia sekä rikosrekisterilakia noudattaen sakkorekisteri- ja rikosrekisteriotteella. Rikosepäilyn tietoja on tarkoituksenmukaista pyytää esitutkintaviranomaisilta, erityisesti poliisilta. Tietojen luovutus tapahtuisi maksutta, kuten tähänkin asti. Arvonimiasioita käsitellään vuositasolla noin 200 henkilön osalta, eikä tällä lainsäädäntömuutoksella ole vaikutusta pyyntöjen määriin.

Arvonimiasioita käsittelevät valtioneuvoston kanslia ja tasavallan presidentti. Arvonimiasetuksen 6 §:ssä säädetään valtioneuvoston kanslian yhteydessä toimivasta arvonimilautakunnasta, jonka tehtävänä on arvonimiasioiden valmistelu. Arvonimilautakunta ei ole itsenäinen viranomainen, vaan toimii osana valtioneuvoston kansliaa, mistä syystä arvonimilautakunnan oikeudesta käsitellä henkilötietoja ei säädetä erikseen. Käytännössä arvonimiasioita valmistelee valtioneuvoston kansliassa arvonimilautakunnan sihteerinä toimiva virkamies. Arvonimilautakunta arvioi arvonimiesitykset ja puoltaa esityksiä tasavallan presidentin hyväksyttäviksi. Arvonimilautakunta ja sen sihteerinä toimiva virkamies, joka myös toimii asian esittelevänä valtioneuvoston esittelijänä, muodostavat henkilötietoja käsittelevän elimen. Tasavallan presidentin kanslia käsittelee tietoja ainoastaan niiltä osin, kuin käsittely on välttämätöntä presidentin

päätöksentekoa varten. Muilta viranomaisilta saatuja tietoja käytetään ainoastaan arvonimiasioiden käsittelyä varten, eikä tietoja luovuteta toissijaisiin tarkoituksiin tai myöhempää käsittelyä varten. Tietoja käsittelevät virkavastuulla toimivat henkilöt. Nyt ehdotettu lainmuutos ei vaikuta erityisesti tietosuojatoimenpiteitä lisäävästi, vaan nykyisillä, yleistä tietosuoja-asetusta noudattavilla käytännöillä, suojataan myös nyt saatavaksi ehdotettuja tietoja.

Esityksellä ei ole tarkoitus poiketa yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksistä rekisteröidyn oikeuksien toteuttamisessa. Arvonimiasioiden käsittelyssä noudatetaan näin ollen muun muassa yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksiä rekisteröidyn informoinnista (14 artikla), rekisterinpitäjän vastuusta (24 artikla), käsittelytoimista laadittavasta selosteesta (30 artikla) sekä rekisteröidyn oikeuksista (15–18 ja 21 artikla). Valtioneuvoston kanslia toimii käsiteltävien tietojen osalta rekisterinpitäjänä ja tasavallan presidentin kanslia käsittelee henkilötietoja valtioneuvoston kanslian lukuun. Tasavallan presidentin kansliassa henkilötietoja käsitellään vain niiltä osin, kuin päätöksenteko arvonimiasiassa tätä edellyttää.

Valtioneuvoston kanslia vastaa sisäänrakennetun ja oletusarvoisen tietosuojan toteuttamisesta (25 artikla) ja käsittelyn turvallisuudesta (32 artikla) omassa toiminnassaan. Valtioneuvoston kanslia vastaa myös 5 artiklan 2 kohdan ja 24 artiklan mukaisesti siitä, että se voi osoittaa vastuullaan olevien rekisterinpitäjien velvollisuuksien toteuttamisen. Rekisterinpitäjän on varmistettava, että rekisteröidylle kerrotaan mahdollisuudesta tehdä valitus valvontaviranomaiselle ja käyttää muita oikeussuojakeinoja. Lisäksi toimijat vastaavat valvontaviranomaisen kanssa tehtävästä yhteistyöstä (31 artikla) sekä tietoturvaloukkauksia koskevista menettelyistä (33 ja 34 artikla), kun tietoturvaloukkaus tapahtuu niiden toiminnassa.

Arvonimiasetuksen 5 §:n 2 momentissa säädetään lisäksi siitä, että henkilöltä itseltään pyydetään kirjallinen suostumus häntä koskevien tietojen pyytämisestä eri viranomaisilta hyvämaineisuuden ja nuhteettomuuden selvittämiseksi. Arvonimen myöntämistä koskevan esityksen tekijöiden edellytetään näin ollen varmistavan etukäteen, että henkilö tietää hänelle esitettävän arvonimeä. Arvonimen saajaksi ehdotetun henkilön tulee näin ollen aina olla tietoinen siitä, että hänestä voidaan pyytää salassa pidettäviä tietoja arvonimiasian käsittelemistä varten.

### 4.2 Pääasialliset vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä valtiontaloudellisia vaikutuksia.

Voimassaolevan lainsäädännön nojalla henkilöistä, joille on esitetty arvonimeä, pyydetään lausuntoja eri viranomaisilta nuhteettomuuden selvittämiseksi. Vuositasolla pyyntöjä tehdään noin 200 henkilöstä. Muutoksella ei arvioida olevan vaikutuksia pyydettävien lausuntojen määriin. Oikeusrekisterikeskus on tähänkin asti luovuttanut rikosrekisteriotteita, eikä sakkorekisteritietojen lisäämisellä luovutettavien tietojen joukkoon ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Esityksellä ei ole viranomaisten työmäärää merkittävästi lisääviä vaikutuksia ja toiminta esitetään katettavaksi viranomaisten kehysmäärärahojen puitteissa.

Esityksellä selkeytetään viranomaisten välisiä tiedonsaantioikeuksia ja lisätään oikeusvarmuutta. Muutoksen vaikutuksena päästään yhdenvertaiseen ja soveltamiseltaan yhdenmukaiseen tapaan selvittää henkilön nuhteettomuuden puolesta puhuvia seikkoja, mikä parantaa yleisesti luottamusta viranomaisvalmisteluun ja erityisesti arvonimiasioihin.

Ehdotettu muutos parantaisi henkilötietojen ja yksityisyyden suojan toteutumista. Lainsäädännön ajantasaisuus ja riittävä täsmällisyys on tärkeää niiden henkilöiden oikeusturvan kannalta, joille arvonimeä on esitetty.

## 5 Lausuntopalaute

Lausunnon esityksestä antoivat oikeusministeriö, sisäministeriö, tasavallan presidentin kanslia, tietosuojavaltuutettu, Oikeusrekisterikeskus, Poliisihallitus sekä Suomen Valkoisen Ruusun ja Suomen Leijonan Ritarikunnat.

Lausunnonantajat pitivät esitystä tarpeellisena. Lausunnoissa tuotiin esiin esityksen täsmentämistarpeita erityisesti henkilötietojen tietosuojaa koskevien perustelujen osalta sekä säännöksen tarkkuuden osalta. Lausuntojen perusteella esitystä on täydennetty ja pykälämuotoilua tarkistettu.

Lausunnoissa tuotiin esiin myös tarve nyt esitettyä laajemmalle arvonannon osoituksista annetun lain uudistamiselle, mihin ei tämän esityksen yhteydessä ollut mahdollisuutta. Kokonaisuudistuksen tarpeellisuutta arvioidaan valtioneuvoston kansliassa hallituskauden aikana.

## 6 Lakia alemman asteinen sääntely

Esityksessä aiemmissa kappaleissa on kuvattu lakitasoisen sääntelyn yhteyttä tasavallan presidentin antaman arvonimiasetuksen arvonimiä koskeviin säännöksiin. Arvonimiasetusta on muutettu 1.7.2020 tehdyllä asetusmuutoksella niin, että asetuksesta on poistettu viittaus rikosrekisterilakiin. Samalla asetuksesta on korjattu vanhentuneita tietoja ja sääntelyä täsmennetty muun muassa arvonimilautakunnan toimintaa koskevalta osin. Asetuksen tasolla säädetään siitä, että arvonimen myöntämisen edellytyksenä on nuhteettomuuden arviointi.

## 7 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan mahdollisimman pian, ja viimeistään 1.2.2021.

## 8 Toimeenpano ja seuranta

Lainmuutoksen vaikutuksia seurataan valtioneuvoston kansliassa. Myös julkisen arvonannon osoituksia koskevan lainsäädännön muita uudistustarpeita arvioidaan pääministeri Sanna Marinin hallituskauden aikana, missä yhteydessä myös nyt ehdotetun muutoksen toimivuutta ja vaikutuksia seurataan.

## 9 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudesta ja oikeuksien luonteesta perustuslaissa turvattuina perusoikeuksina voidaan johtaa joitain yleisiä niiden rajoittamista koskevia vaatimuksia. Ehdotetulla sääntelyllä puututaan paikoin perustuslailla suojattuihin perusoikeuksiin. Perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin kuuluvan lailla säätämisen vaatimuksen mukaan perusoikeuksien rajoitusten tulee perustua eduskunnan säätämään lakiin ja lisäksi on otettava huomioon kielto delegoida perusoikeuksien rajoittamista koskevaa toimivaltaa lakia alemmalle säädöstasolle (PeVM 25/1994 vp). Tällä hetkellä ei ole voimassa olevaa laintasoista sääntelyä arvonimiasioita käsittelevien viranomaisten oikeudesta saada muiden viranomaisen rekistereistä sellaista salassa pidettäväksi säädettyä tietoa, joka on sille tarpeen sille tasavallan presidentin asetuksessa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Tiedonsaantioikeudesta tulee siten säätää lain tasolla.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Ehdotetut muutokset ovat merkityksellisiä perustuslain yksityiselämän suojaa koskevan 10 §:n 1 momentin kannalta.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Valiokunta on kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja mahdollisuus luovuttaa tietoja ovat valiokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin, jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus tietojen välttämättömyydestä. (Ks. esim. PeVL 31/2017 vp, s. 2, PeVL 42/2016 vp, s. 2, PeVL 38/2016 vp, s. 2 ja PeVL 71/2014 vp, s. 3/I). Valiokunta ei toisaalta ole pitänyt hyvin väljiä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin (PeVL 62/2010 vp, s. 4/I ja PeVL 59/2010 vp, s. 4/I). Perustuslakivaliokunta on korostanut erikseen, että lailla säätämisen vaatimus ulottuu myös mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla (PeVL 12/2002 vp, s. 5).

Perustuslakivaliokunta on katsonut myös, että salassapitosäännösten edelle menevässä tietojensaantioikeudessa on viime kädessä kysymys siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan. Mitä yleisluonteisempi tietojensaantiin oikeuttava sääntely on, sitä suurempi on vaara, että tällaiset intressit voivat syrjäytyä hyvin automaattisesti. Mitä täydellisemmin tietojensaantioikeus kytketään säännöksissä asiallisiin edellytyksiin, sitä todennäköisemmin yksittäistä tietojensaantipyyntöä joudutaan käytännössä perustelemaan. Myös tietojen luovuttajan on tällöin mahdollista arvioida pyyntöä luovuttamisen laillisten edellytysten kannalta. Tietojen luovuttaja voi lisäksi kieltäytymällä tosiasiallisesti tietojen antamisesta saada aikaan tilanteen, jossa tietojen luovuttamisvelvollisuus eli säännösten tulkinta saattaa tulla ulkopuolisen viranomaisen tutkittavaksi. Tämä mahdollisuus on tärkeä tiedonsaannin ja salassapitointressin yhteensovittamiseksi. (Mm. PeVL 31/2017 vp, s. 2-3, PeVL 17/2016 vp, s. 6, PeVL 12/2014 vp, s. 2/II—3/I ja PeVL 62/2010 vp, s. 3/II—4/I ja niissä viitatut lausunnot)

Perustuslakivaliokunta on uudemmassa käytännössään katsonut, ettei estettä ole sille, että henkilötietojen suojaan liittyvät sääntelyn kattavuuden, täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset voidaan joiltain osin täyttää myös yleisellä Euroopan unionin asetuksella tai kansalliseen oikeuteen sisältyvällä yleislailla (ks. myös PeVL 2/2018 vp, s. 4—8, PeVL 31/2017 vp, s. 3—4, PeVL 5/2017 vp, s. 9 ja PeVL 38/2016 vp, s. 4).

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi 3 a § valtioneuvoston kanslian ja tasavallan presidentin kanslian oikeudesta saada salassapitosäännösten estämättä pykälässä luetellut tiedot arvonimiasian käsittelyä varten. Ehdotetussa sääntelyssä on lueteltu tietojensaantioikeuden kohteena olevat tietosisällöt tyhjentävästi ja käsittelyn tarkoituksena on yksinomaan arvonimen myöntämisen harkinta. Tietoja ei käsitellä muissa tarkoituksissa tai luovuteta eteenpäin. Tietojen saaminen on edellytys sille, että henkilön soveltuvuutta arvonimen saajaksi voidaan arvioida. Henkilö, jolle arvonimeä ehdotetaan, on myös aina tietoinen siitä, että hänestä voidaan arvonimiasian käsittelemiseksi pyytää kyseisiä tietoja. Koska oikeus arvonimeen ei ole subjektiivinen oikeus ja perustuu aina myös arvonimen ehdotetun saajan suostumukseen, ei merkittäviä ristiriitoja myöskään yksityisyyden suojan kanssa ole.

Ehdotetut säännökset eivät edellä mainituin perustein ole ristiriidassa perustuslain kanssa. Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

*Ponsi*

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

*Lakiehdotus*

# Laki

**julkisen arvonannon osoituksista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
*lisätään* julkisen arvonannon osoituksista annettuun lakiin (1215/1999) uusi 3 a § seuraavasti:

3 a §

*Eräiden henkilötietojen käsittely ja tietojensaanti*

Valtioneuvoston kanslialla ja tasavallan presidentin kanslialla on arvonimen saajaksi ehdotetun henkilön nuhteettomuuden selvittämiseksi oikeus käsitellä ja saada salassapitosäännösten estämättä henkilöä koskevia:

1) sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002) tarkoitettuun sakkorekisteriin merkittyjä tietoja henkilölle määrätyistä sakoista, rikesakoista ja liikennevirhemaksuista;

2) rikosrekisterilain (770/1993) 5 §:ssä tarkoitettuun rikosrekisterin otteeseen sisältyviä tietoja;

3) tietoja esitutkintalaissa (805/2011) tarkoitetusta henkilöön kohdistuvasta rikosepäilystä silloin, kun henkilöllä itsellään on esitutkintalain mukaan oikeus saada tieto rikosepäilystä.

Valtioneuvoston kanslia toimii käsiteltävien tietojen osalta rekisterinpitäjänä ja tasavallan presidentin kanslia henkilötietojen käsittelijänä.

---

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

---

Helsingissä 12.11.2020

**Pääministeri**

**Sanna Marin**

Neuvotteleva virkamies Assi Salminen